

ปัญหาการรวมเกาหลีกับแนวโน้มในอนาคต

สรุปผลการศึกษาปัญหาการรวมเกาหลี

การศึกษาปัญหาการรวมเกาหลีในยุคแห่งการสิ้นสุดของสงครามเย็น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้นช่วยสร้างมุมมองให้ย้อนพินิจ และประเมินขีดความสามารถของแนวความคิดแห่งทฤษฎีบูรณาการ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือ นำร่องความคิดในการอธิบายประเด็นปัญหาทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

แนวความคิดบูรณาการ พยายามสร้างเงื่อนไขสู่การพิจารณาความเป็นอัตโนมัติของรัฐ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ การให้ความสำคัญกับปัจจัยภายใน และปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงที่ต้องการรวมตัว ในฐานะที่เป็นแก่นสาร และรากเหง้าที่แท้จริงแห่งวิถีทางสู่บูรณาการ

ก่อนที่รัฐหนึ่งจะสามารถรวมเข้ากับอีกรัฐหนึ่งได้อย่างสันติ ที่ไม่ได้ได้แลงมาโดยวิธีเอาชนะด้วยกำลัง หรือวิธีข่มขู่จากความล้มเหลว ย่อมเป็นสิ่งต้องอาศัยเงื่อนไขอันหลากหลายและสลับซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นความเกี่ยวพันทางเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม การติดต่อสัมพันธ์ และที่สำคัญที่สุด ก็คือความเข้าใจกันได้ของโครงสร้างที่จะนำไปสู่การสังเวยคในองคาพยพ หรือการผนวกโครงสร้าง และระบบทั้งมวลเข้าด้วยกัน

เมื่อพิเคราะห์กลับไปยัง แนวความคิดแห่งทฤษฎีบูรณาการที่นักคิดคนสำคัญซึ่งได้แก่ คาร์ล ดอยซ์ (Karl W. Deutsch) บรูซ รัสเซต (Bruce M. Russett) และ ฟิลิป เจคอบ (Philip A. Jacob) ได้เสนอเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้ นั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พบว่าสภาพ

การณปัจจุบันของคาบสมุทรเกาหลี ที่กำลังต้องการรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น ยังมีขนาดตบกวพร่องในแก่นสารสำคัญสำหรับการรวมตัวอยู่หลายประการดั่งที่ผู้เขียนจะได้แสดงให้เห็นเด่นชัด ด้วยตารางอธิบายที่อ้างอิงกับแนวความคิดของนักทฤษฎีบูรณาการคนสำคัญดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ตารางแสดงเงื่อนไขการรวมตัว 4 ประการของ คาร์ล ดอยซ์ กับสภาพการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี

เงื่อนไขการรวมตัว	สิ่งทีคาบสมุทรเกาหลีมีอยู่	สิ่งทีคาบสมุทรเกาหลียังขาด
1. ความสอดคล้องของหน่วยต่างๆ	-	โครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมขัดแย้งกัน
2. ค่านิยม	ค่านิยมและความเชื่อในประวัติศาสตร์ของชนชาติ	ค่านิยมและวิถีการดำเนินชีวิตตามอุดมการณ์ที่แตกต่าง
3. การยอมรับ	การยอมรับความเป็นรัฐของกันและกัน	การไม่ยอมรับโครงสร้างระบบและข้อเสนอต่างๆ
4. เอกลักษณ์ และความภักดี	วัฒนธรรมชาติและความภักดีในประวัติศาสตร์	ผู้นำ ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคม

ที่มา : ดัดแปลงจาก Dougherty & Pfalzgraff, 1981:422.

ตามแนวความคิดของคอยซ์ ที่กล่าวถึงเงื่อนไขการรวมตัวทั้ง 4 ประการดั่งที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าคาบสมุทรเกาหลียังขาดเงื่อนไขหลักที่กล่าวถึงความสอดคล้องของหน่วยหรือโครงสร้างต่าง ๆ และยังมีคามไม่สมบูรณ์ในเงื่อนไขอื่น ๆ ที่มีส่วนสำคัญในการยึดโยงสู่บูรณาการ ไม่ว่าจะเป็น ค่านิยม ที่ยังมีความแตกต่างกัน จากการดำเนินวิถีชีวิตในสภาพโครงสร้างที่แตกต่าง การยอมรับซึ่งกันและกัน ที่ยังมีการปฏิเสธลักษณะความเป็นไปในโครงสร้างบางอย่าง ที่นำไปสู่ความขัดแย้งในข้อเสนอต่าง ๆ ที่มีให้กัน และยังรวมทั้งเอกลักษณ์และความภักดีที่ถูกแบ่งแยกออกไปตามระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระบบวิถีชีวิตในสังคม ตลอดจนตัวผู้นำ

ตารางที่ 5.2 ตารางแสดงปัจจัยสำคัญสำหรับการรวมตัว 4 ประการ
ของ บรูซ รัสเซ็ทท์กับสภาพการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี

คาบสมุทรเกาหลี ดินแดนที่ถูกแบ่งแยกออกจากกันเป็น 2 รัฐ ได้แสดงให้เห็นประจักษ์พยานของความจำเป็นแห่งเงื่อนไขอันหลากหลาย ที่ก่อร่างสร้างขึ้นเป็นปัจจัยแห่งการรวมตัว ไม่ว่าจะ เป็นเงื่อนไขที่มีอยู่แล้ว หรือที่ขาดตกบกพร่องไป

ปัจจัยการรวมตัว	ปัจจัยที่ส่งเสริม	ปัจจัยที่ขัดขวาง
1. วัฒนธรรม	วัฒนธรรมแห่งชาติเกาหลี	วัฒนธรรมการเมือง เศรษฐกิจ สังคมแบบเสรีนิยม และแบบคอมมิวนิสต์
2. การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ	การเป็นส่วนเติมเต็มในปัจจัยการผลิต	รูปแบบและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่แตกต่างกัน
3. การขยายความสัมพันธ์ขององค์กร	การพัฒนาความร่วมมือขององค์กรที่ไม่ใช่รัฐ เช่น นักศึกษา กษัตริย์ ดนตรี กีฬา	องค์กรทางการเมืองของรัฐ ยังคงดำเนินนโยบายและแนวทางปรับความสัมพันธ์ที่ไม่สอดคล้องกัน
4. ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์	คาบสมุทรและผืนแผ่นดินเดียวกัน	เส้นเขตแดนทางทหารMDL. เขตปลอดทหาร DMZ. แนวกำแพงเกาหลี

ที่มา : ดัดแปลงจาก Bruce M. Russett, 1967: 10.

เมื่อพิจารณาหลักการที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญสำหรับการรวมตัวที่ รัสเซีย
กล่าวไว้ จะเห็นได้ว่า ในปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการรวมตัวนั้น ยังมีปัจจัยที่ขัด
ขวางการรวมตัว สอดแทรกอยู่ด้วย

1. วัฒนธรรมแห่งชาติที่มีมากกว่า 4,000 ปี ถูกขัดขวางและแบ่ง
แยกด้วยวัฒนธรรมการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่พัฒนาขึ้น จากอุดมการณ์
อันแตกต่างกัน ที่ปลูกฝังมา 40 ปี

2. ความเอื้ออำนวยต่อโครงสร้างการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะ เป็น
ด้านทุน ที่ดิน แรงงาน และผู้ประกอบการ ก็ถูกสกัดกั้นจากแนวทางในการดำเนิน
กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของระบบทุนนิยม และระบบคอมมิวนิสต์

3. ความพยายามขยายความสัมพันธ์ขององค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็น
องค์กรนักศึกษา ภาษา กีฬา และดนตรี ยังถูกควบคุมโดยองค์กรรัฐที่มีนโยบาย
ขัดแย้งกัน และยังมีความหวาดระแวงต่อกัน

4. แผ่นดินคาบสมุทรเกาหลีที่เคยเป็นผืนแผ่นดินเดียวกันมาพร้อม ๆ กับ
วิวัฒนาการของโลก ก็ถูกปิดกั้นด้วยการปักปันเส้นเขตแดนทางทหาร (MDL.) การ
กำหนดเขตปลอดทหาร (DMZ.) และยังมี การสร้างแนวกำแพงขัดขวางการ
เชื่อมติดของแผ่นดิน

ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยการรวมตัวทั้ง 4 ประการที่ รัสเซีย ได้เสนอไว้นั้น
จึงยังอยู่ในลักษณะที่ไม่สมบูรณ์ ในกรณีของการรวมคาบสมุทรเกาหลี

อย่างไรก็ตาม การศึกษาปัญหาการรวมเกาหลีตามแนวคิดของทฤษฎี
บูรณาการนี้ก็ยังมีข้อจำกัดในตัวเองอยู่ ถ้าหากมีการพิจารณาคำว่า "บูรณาการ"
(Integration) และคำว่า "การรวมตัว" (Unification) ออกไปคนละ
ความหมายและกระบวนการ แต่เนื่องด้วยทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ยังคงมีไม่มาก
พอที่จะครอบคลุมการศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในโลก และยังเป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่
ตายตัว ดังนั้น ผู้เขียน จึงพยายามปรับทฤษฎีบูรณาการให้สามารถใช้ศึกษาปัญหา
การรวมเกาหลีในที่นี้ได้ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากตารางต่อไปแล้ว ก็จะเห็นว่า
นักทฤษฎีบางท่าน ไม่ได้แยก "การรวมตัว" และ "บูรณาการ" ออกจากกัน ฉะนั้น
ทฤษฎีนี้ จึงพอมีความน่าเชื่อถือในการเป็นแนวคิดอธิบายปัญหาการรวมเกาหลี

ตารางที่ 5.3 ตารางแสดงเครื่องบ่งชี้ระดับของการรวมตัว 10 ประการ ของฟิลิป เจคอบ กับสภาพการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี

เครื่องบ่งชี้		
ระดับที่เื่ออ่านวย	ระดับที่เพิ่มมากขึ้น	ระดับที่เป็นอุปสรรค
ข้อ 1. ความใกล้ชิดกันทางภูมิประเทศ	ข้อ 3. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยพิจารณาจากความถี่ของการติดต่อ	ข้อ 6. ลักษณะนิสัยและแนวความคิดทางสังคม
ข้อ 2. ความคล้ายคลึงกันในเอกลักษณ์เช่นเชื้อชาติ ภาษา	ข้อ 4. ความเข้าใจซึ่งกันและและการพัฒนาความใกล้ชิดทางความคิด และค่านิยม	ข้อ 7. รูปแบบของโครงสร้างทางการเมือง
ข้อ 5. ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในลักษณะที่ขยายจากการรวมตัว		ข้อ 8. องค์กรทางการเมืองยังคงมีอำนาจมาก
ข้อ 10. ประสพการณ์ของการรวมตัวในอดีต		ข้อ 9. รัฐบาลยังคิดว่าระบบของตนสนองความต้องการของประชาชนได้มีประสิทธิภาพ

ที่มา : ดัดแปลงจาก Philip A. Jacob & James V. Toscano (1964).

เมื่อศึกษาวิเคราะห์เครื่องบ่งชี้ที่จำเป็นต่อการรวมตัวที่ เจคอบ เสนอไว้ และแบ่งแยกแจกแจงลงในตารางข้างต้น พบว่า เครื่องบ่งชี้ที่อยู่ในระดับที่เื่ออ่านวยมีเพียง 4 ประการ และกำลังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น 2 ประการ ในขณะที่ อีก 4 ประการ ยังอยู่ในระดับที่ไม่สามารถปรับเข้าหากันได้ในเวลาปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดี สภาพการณ์ของความพยายามเปิดการเจรจาติดต่อซึ่งกันและกัน และการปรับความเข้าใจกันที่เพิ่มมากขึ้น ดังที่ได้ศึกษากันมาในบทต้น ๆ ก็อาจมีส่วนช่วยพัฒนาเครื่องบ่งชี้การรวมตัวเพื่อสร้างสภาพเงื่อนไขที่เื่ออ่านวยแก่การรวมประเทศในอนาคต

ดังนั้น คาบสมุทรเกาหลี ดินแดนที่ถูกแบ่งแยกออกจากกันเป็นสองรัฐมากกว่า 40 ปี และกำลังพยายามดำเนินนโยบายสู่การรวมประเทศจึงเป็นกรณีที่แสดงให้เห็นประจักษ์พยานของความจำเป็นแห่งแก่นสารอันหลากหลาย ที่ก่อร่างสร้างขึ้นเป็นเงื่อนไข ปัจจัย และเครื่องบ่งชี้สำหรับการรวมตัว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว หรือที่ขาดตกบกพร่องไป

ทั้งนี้เพราะ แม้ว่าทั้งสองประเทศจะมีความคล้ายคลึงกันในเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม และความเป็นมาในประวัติศาสตร์ร่วมกันที่มีมานานนับพันปี แต่เงื่อนไขเหล่านี้ก็ถูกบันทึกทอนลง เมื่อทั้งสองประเทศถูกแบ่งแยกและตัดขาดการปฏิสัมพันธ์ออกจากกันมานานถึง 40 ปี จนวิวัฒนาการในโครงสร้างต่าง ๆ ได้แตกต่างกันออกไปตามครรลองแห่งอุดมการณ์ที่ใช้ในการบริหารประเทศ

ปัญหาการรวมเกาหลีในปัจจุบัน จึงไม่ใช่เป็นเรื่องราวของการต่อสู้ระหว่างฝ่ายสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ กับฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตย และไม่ใช่เป็นการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจ และผลประโยชน์ของระบบดุลย์แห่งอำนาจ แต่ปัญหานี้ได้กลายเป็นประเด็นของการต่อสู้ระหว่างความผูกพันในเชื้อชาติและประวัติศาสตร์ที่บรรพบุรุษแห่งแผ่นดินร่วมสร้างมาด้วยกันกับเงื่อนไขที่ไม่เอื้ออำนวย และเป็นอุปสรรคขัดขวางการรวมตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแตกต่างกันในโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นภายใต้พันธนาการของอุดมการณ์ในอดีตแห่งความขัดแย้งในการเมืองโลก

ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่มีเชื้อชาติ และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ร่วมกันแล้ว ความพยายามในการรวมประเทศก็คงไม่ใช่เรื่องจำเป็น ในขณะเดียวกัน ถ้าโครงสร้างต่าง ๆ ที่เป็นต้นกำเนิดในนโยบายรวมประเทศสามารถเข้ากันได้ ทั้งสองประเทศก็คงจะรวมตัวกันได้แล้ว ด้วยเหตุนี้ สภาพปัจจุบันที่เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ กำลังเผชิญอยู่ ก็คือการต่อสู้บนหนทางของเงื่อนไขที่จะนำมาสู่บูรณาการแห่งแผ่นดินชาตินั้นเอง

อย่างไรก็ตาม หากลองพิจารณาให้ละเอียดแล้ว ความเป็นเชื้อชาติเดียวกัน และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ถูกจารึกไว้ในข้อเขียน ติดตรึงอยู่ใน

จิตใจและสายเลือดของประชาชนมานาน ก็ยังคงเป็นสิ่งที่หนักแน่นและไม่สามารถ
แปรเปลี่ยนให้เป็นอื่นได้ ในขณะที่ โครงสร้างต่าง ๆ ที่เพิ่งจะมีการแบ่งแยกให้
วิวัฒนาการไปดงละทางนั้น ยังคงมีการผันแปรไปเรื่อย ๆ ตามกาลเวลา และ
สถานการณ์ เพื่อความเหมาะสมในการดำรงอยู่และการเจริญเติบโตของรัฐ

เพราะฉะนั้น ตราบใดที่ชาวเกาหลียังคงผูกพันกับความเป็นเชื้อชาติ
ของตน ตราบนั้น โอกาสที่จะรวมแผ่นดินให้เป็นอันเดียวกันก็ยังมีอยู่ แต่จะช้าหรือ
เร็ว ได้หรือไม่ นั้น ก็ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างภายในที่จะส่งผลต่อ
การกำหนดนโยบายอันจะประสานแต่บูรณาการแห่งชาติ

ความร่วมมือ : ลู่ทางสู่บูรณาการในอนาคต (เหตุการณ์ในปี 2534-ต้นปี 2535)

มาถึงวันนี้ วันแห่งความต้องการรวมประเทศ ได้เข้าสู่ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ
อันเป็นช่วงเวลาแห่งการเจรจาประนีประนอม และบรรยากาศแห่งสันติภาพ
ชาวเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ได้มีโอกาสติดต่อ รู้จัก และทำความเข้าใจกันมากขึ้น
ความสัมพันธ์ได้เริ่มพลิกผันสู่ความตกลงกันทางการเมือง การทหาร ความร่วมมือ
ทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนติดต่อกันทางสังคมและวัฒนธรรม อย่างที่ไม่
เคยมีมาก่อนหลังจากการแบ่งแยก แต่อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์เหล่านี้ก็ยังคงมี
การติดขัดและอุปสรรคบางประการปะปนอยู่ สลับกับความคืบหน้าในการเจรจาประนี
ประนอม ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

1. ความร่วมมือทางการเมืองและการทหาร

แม้ว่า เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ จะได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ
ในฐานะ 2 รัฐ * เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2534 แล้วก็ตาม ความพยายาม

* เกาหลีเหนือเป็นประเทศสมาชิกหมายเลข 160
เกาหลีใต้เป็นประเทศสมาชิกหมายเลข 161

ประนีประนอมและการหาทางทำความเข้าใจก็ยังคงดำเนินต่อไป โดยเฉพาะเมื่อ การเจรจาระดับสูง ครั้งที่ 4 มีขึ้นในเดือนตุลาคม 2534 เกาหลีเหนือ และ เกาหลีใต้ก็สามารถตกลงร่างกติกาสัญญาไม่รุกรานกันได้สำเร็จ และในการเจรจา ครั้งที่ 5 ที่เริ่มขึ้นในเดือนธันวาคม ปีเดียวกัน ทั้งสองฝ่ายก็สามารถสร้าง ประวัติศาสตร์แห่งความร่วมมือทางการเมือง โดยการลงนามในกติกาสัญญาว่า ด้วยการไม่รุกรานกันฉบับดังกล่าว (Non Aggression Pact) ซึ่งประกอบด้วย สาระสำคัญที่กล่าวถึง การยอมรับระบบสังคมของกันและกัน การติดต่อโทรศัพท์ สายด่วนระหว่างสายการบินกับบัญชาทางทหาร การก่อตั้งคณะกรรมการทางทหาร และคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการเจรจาเรื่องอาวุธนิวเคลียร์

อย่างไรก็ดี เมื่อทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในกติกาสัญญาไม่รุกรานกันได้ เพียงหนึ่งวัน เกาหลีใต้ก็เรียกร้องให้เกาหลีเหนือยุติการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และ อนุญาตให้ทบวงการควบคุมอาวุธนิวเคลียร์ระหว่างประเทศแห่งองค์การสหประชา- ชาติเข้าไปตรวจสอบอาวุธนิวเคลียร์ในดินแดนเกาหลีเหนือ ข้อเรียกร้องในครั้งนั้น ทำให้เกาหลีเหนือตอบโต้เกาหลีใต้ว่า ละเมิดกติกาสัญญา เนื่องจากยังคงกระหาย สงคราม และต้องการแบ่งแยกคาบสมุทรเกาหลีออกเป็นสองส่วนตลอดไป (เอ.พี. 15 ธันวาคม 2534)

ในขณะที่เดียวกัน เกาหลีเหนือก็ยังได้แสดงความไม่เชื่อใจเกี่ยวกับการ ประกาศถอนอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐออกจากเกาหลีใต้ และเรียกร้องให้มีการ เสร็จโดยตรงกับสหรัฐ เพื่อที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการถอนอาวุธ นิวเคลียร์ ข้อเสนอดังกล่าวนี้ทำให้ฝ่ายเกาหลีใต้กล่าวหาเกาหลีเหนือว่าละเมิด กติกาสัญญาที่ทำขึ้น เช่นเดียวกัน (เอ.พี. 25 ธันวาคม 2534)

ขณะที่ผู้เขียนกำลังจะเสร็จสิ้นการวิจัยปัญหาการรวมเกาหลีในเวลานี้ การถอนอาวุธนิวเคลียร์ของสหรัฐออกจากเกาหลีใต้ และการให้สหประชาชาติเข้าไป ตรวจสอบอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ก็ยังเป็นเรื่องที่ยังมีการถกเถียงและ เกียงงอนกันอยู่ แม้ว่าทั้งสองฝ่ายได้ทำการแลกเปลี่ยนและลงนามในข้อตกลงว่า ด้วยการห้ามมีอาวุธนิวเคลียร์ ในวันที่ 14 มกราคม 2535 และเกาหลีเหนือได้ เข้าเป็นสมาชิกองค์การนิวเคลียร์ระหว่างประเทศ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2535

แนวโน้มดังกล่าวนี้ ทำให้ประเด็นเรื่องอาวุธนิวเคลียร์ในคาบสมุทรเกาหลีมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และอาจจะนำไปสู่สันติภาพ โดยเฉพาะถ้าหากเกาหลีเหนือยอมให้มีการเข้าไปตรวจสอบอาวุธนิวเคลียร์ในดินแดนตน และสหรัฐได้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ได้ถอนอาวุธนิวเคลียร์ที่มีอยู่ในเกาหลีใต้ออกไปหมดสิ้น

นอกจากประเด็นของการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์ที่กำลังได้รับความสนใจอยู่ในขณะนี้แล้ว เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้อีกก็ยังคงมีความขัดแย้งและความหวาดระแวงในประเด็นทางการเมือง การทหารด้านอื่น ๆ อยู่ อาทิ ในเดือนสิงหาคม 2534 หนังสือพิมพ์ ดองอา ซิลโบ ซึ่งออกในกรุงโซล ได้อ้างแหล่งข่าวจากกระทรวงกลาโหม รายงานว่า เกาหลีเหนือประสบความสำเร็จในการพัฒนาจรวดขีปนาวุธแบบสกักด์ (Scud) ให้มีสมรรถนะสูงขึ้น จนสามารถยิงจากฐานในเกาหลีเหนือไปถึงญี่ปุ่นได้แล้ว และกำลังยกระดับจากกรมหนึ่งชั้นเป็นกองพลจรวดขีปนาวุธสกักด์ (รอยเตอร์, 26 สิงหาคม 2534) หลังจากที่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเกาหลีใต้ได้สืบทราบมาว่า เกาหลีเหนือได้เคลื่อนย้ายขีปนาวุธแบบ Scud B เข้ามาใกล้แนวเขตปลอดทหาร (DMZ) ในเดือนกุมภาพันธ์ 2534 ที่ผ่านมา (Korea & World Affairs 15, 2:362)

ในขณะเดียวกัน ทางเกาหลีใต้อีกก็ยังคงสร้างเสริมแสนยานุภาพของตนต่อไป และยังคงเล็งเห็นความสำคัญของฐานทัพสหรัฐ ดังเช่น มีการประกาศเคลื่อนย้ายฐานทัพที่ยองซาน (Yongsan) ไปยัง โอซาน (Osan) และเปียงแต็ก (Pyongtaek) รวมทั้งสั่งซื้อเครื่องบินรบแบบ F-16 Falcon มาเป็นพาหนะทำสงครามทางอากาศแบบใหม่แทน F/A - 18 ที่เพิ่งจะสั่งซื้อเข้ามาในปี 2533 (Korea & World Affairs 15, 2:364)

ดังนั้น ความร่วมมือทางการเมืองการทหารของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ จึงยังคงมีแนวโน้มของความไม่ไว้วางใจต่อไป แม้ว่าจะมีการลงนามในกติกาสัญญาแล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในลักษณะของการบรรลุความตกลงก็ได้แสดงให้เห็นแนวโน้มในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการเมืองการทหารที่ก้าวหน้าไปอีกระดับหนึ่ง

2. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

หลังจากที่ได้มีการพยายามติดต่อแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ ผ่านการเจรจาประนีประนอมในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ผลที่สุด เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้ก็ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทางการค้าโดยตรงในเดือนพฤษภาคม 2534 เมื่อเรือสินค้าคอนดอร์ ได้ไปแวะเทียบท่าที่เมืองม็อกโป ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเกาหลีใต้ เพื่อนำข้าว 5,000 ตัน ไปส่งที่เมืองท่านาจินทางฝั่งตะวันออกของเกาหลีเหนือ จากการที่เกาหลีเหนือได้ตกลงซื้อข้าวจากเกาหลีใต้จำนวน 100,000 ตัน แลกเปลี่ยนกับแร่สังกะสี และแร่อื่น ๆ การซื้อขายครั้งนี้ นับว่าเป็นการแลกเปลี่ยนทางการค้าโดยตรงครั้งแรก ระหว่างเกาหลีใต้และเกาหลีเหนือ ในขณะที่การค้าระหว่างสองประเทศในอดีตที่ผ่านมาต้องผ่านคนกลางในประเทศที่สาม (สยามจดหมายเหตุ 16,26:778)

ต่อมา วันที่ 22 กรกฎาคม ปีเดียวกัน เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้ก็ได้ตกลงแลกเปลี่ยนข้าวอีกจำนวน 5,000 ตันของเกาหลีใต้ กับถ่านหินแอนทราไซต์ และปูนซีเมนต์จำนวนหนึ่งของเกาหลีเหนือ (Korea & World Affairs 15,3:583) หลังจากที่ได้เกาหลีใต้เคยนำเข้าถ่านหินแอนทราไซต์จากเกาหลีเหนือจำนวน 6,000 ตัน และงานศิลปกรรม 600 ชิ้น แต่ฝ่ายเดียวมาแล้วในปี 2532

ปัจจุบันนี้ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ จึงกำลังมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อแม้โดยตรงที่ว่า รัฐบาลเกาหลีเหนือยังคงผูกขาดอำนาจในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเกาหลีใต้ และรัฐบาลเกาหลีใต้ก็ยังควบคุมในการอนุมัติการค้าของภาคเอกชนที่ทำกับเกาหลีเหนืออย่างใกล้ชิดและมีข้อจำกัด

3. ความร่วมมือทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

เมื่อบรรยากาศแห่งสันติภาพได้ค่อย ๆ มาเยือน การเปิดสังคมเข้าหากันก็เริ่มมีขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในวันที่ 12 สิงหาคม 2534 นักศึกษาเกาหลีเหนือ

และนักศึกษาเกาหลีใต้ก็ได้มีโอกาสพบปะกันอย่างเป็นทางการครั้งแรกที่หมู่บ้านปันมุนจอม ภาพที่ปรากฏออกมาจากสื่อมวลชนในการพบปะกันครั้งนี้ เป็นภาพของการเข้าสวมกอดกันของนักศึกษาทั้งสองฝ่ายที่เต็มไปด้วยรอยยิ้มแห่งความสุขและน้ำตาแห่งความยินดี * เหตุการณ์ครั้งนี้ ถูกจดจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ของกลุ่มนักศึกษาที่พยายามเรียกร้องเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของชาติ ที่มีมากกว่า 40 ปี โดยเฉพาะนักศึกษาเกาหลีใต้ ซึ่งได้ต่อสู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ กับรัฐบาลมาอย่างโชกโชน แนวโน้มดังกล่าวนี้ คงทำให้สังคมได้เปิดเข้าหากันมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ยังคงควบคุมการติดต่อทางสังคมไว้ต่อไป และนักศึกษาหัวรุนแรงที่มีแนวความคิดต่อต้านรัฐบาลเกาหลีใต้ก็ยังคงถูกจับกุมและดำเนินคดี เพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ส่วนในด้านความร่วมมือทางการกีฬานั้น ภายหลังจากที่ทั้งสองประเทศล้มเหลวในการเจรจาเกี่ยวกับการเป็นเจ้าภาพร่วม และส่งทีมนักกีฬาของเกาหลีเหนือเข้าชิงชัยในกีฬาโอลิมปิคครั้งที่ 24 ที่กรุงโซล ในปี 2531 และไม่สามารถทำการรวมทีมไปแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ที่กรุงปักกิ่ง ในปี 2533 เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ก็สามารถเจรจาตกลงรวมทีมฟุตบอล และทีมเทเบิลเทนนิส เพื่อไปแข่งขันกีฬาโอลิมปิคครั้งที่ 25 ที่จะมีขึ้น ณ กรุงบาเซโลนา ประเทศสเปน ในปี 2535 ได้สำเร็จ หลังจากมีการเจรจกันอย่างเข้มข้นถึง 4 ครั้ง ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2533 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2534 (Korea & World Affairs 15,2:362)

นอกจากความสัมพันธ์ด้านกีฬาแล้ว ความสัมพันธ์ด้านดนตรีก็ได้พัฒนาแนบแน่นยิ่งขึ้น มีการจัดแสดงดนตรีข้ามประเทศกันหลายครั้ง โดยเฉพาะครั้งสำคัญที่มีขึ้นในวันที่ 8 ธันวาคม 2533 ณ กรุงโซล ในนามของ Traditional Concert for Reunification (Korea & World Affairs 15,1:161) มีการรวมเหล่าศิลปินชื่อดังของทั้งสองประเทศมาร้องเพลงอารีดัง (Arirang) ร่วมกัน อันมีผลต่อการพัฒนาความรู้สึกในเอกลักษณ์แห่งชาติที่เห็นห่างกันมานาน

* ดูภาพในภาคผนวก ๘.

ถึงแม้ว่าขณะนี้ ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ จะได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
 อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน หลังจากการแบ่งแยกคาบสมุทรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ก็ยังไม่
 สามารถเป็นตัวบ่งชี้ว่า เป็นปัจจัยผลักดันที่มีพลังเพียงพอต่อการปรับเปลี่ยนนโยบาย
 ที่จะประสานเข้าสู่การรวมประเทศ

ในวันที่ 29 เมษายน 2534 ประธานาธิบดีคิม อิล ซุง แห่งเกาหลี
 เหนือ ได้ประกาศย้ำถึงการรวมประเทศตามแบบสหพันธรัฐ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อ
 แสดงให้เห็นว่า เกาหลีเหนือยังคงยืนยันยึดอยู่ในหลักการรวมประเทศดังกล่าว
 (Korea & World Affairs 15,2:366) ในขณะที่รัฐบาลเกาหลีใต้ก็ยังยืนยัน
 กรานในข้อเสนอของการรวมตัวแบบค่อยเป็นค่อยไปผ่านลักษณะของเครือจักรภพ
 ความร่วมมือติดต่อแลกเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นนั้น จึงยัง
 อยู่ในวิถีแห่งการควบคุมของรัฐบาลทั้งสองประเทศ และยังมีกีดกัน ๆ ชัด ๆ ด้วย
 การดำเนินคดีเตียนกันอยู่เสมอ ๆ

เพราะฉะนั้น トラบไต่ที่ทั้งสองฝ่ายยังคงมีโครงสร้างที่ไม่สามารถผูกมัด
 มัดโยงกันได้ และยังเห็นคุณค่าของโครงสร้างตามแบบของตน นโยบายหลักว่า
 ด้วยการรวมประเทศก็คงจะขัดแย้งกันต่อไป แม้ว่าจะมีการแลกเปลี่ยนติดต่อพึ่งพากัน
 ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนติดต่อที่ค่อย ๆ เพิ่มทวีขึ้น
 ผนวกกับกาลเวลาที่หมุนเวียนเปลี่ยนผัน ก็อาจจะช่วยนำพามาซึ่งความเปลี่ยนแปลง
 ในโครงสร้างของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือของทั้งสองฝ่าย ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
 ในหลักการและนโยบายเกี่ยวกับการรวมประเทศ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้
 ก็อาจหมายถึงจุดหมายปลายทางแห่งบูรณาการชาติ หรือไม่ก็ยิ่งทำให้บูรณาการชาติ
 ยากที่จะเกิดขึ้นได้

แนวโน้มในอนาคตของปัญหาการรวมเกาหลี

ในตอนท้ายนี้ ผู้เขียนใคร่ขอเสนอมุมมองบางประการที่เกี่ยวกับแนวโน้ม
 แห่งความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างในรัฐเกาหลีทั้งสอง ซึ่งย่อมเกิดขึ้นตามคืนวัน

ที่ผันผ่าน และจะกลายเป็นตัวกำหนดความน่าจะเป็น และความเป็นไปได้ ของการรวมคาบสมุทรเกาหลี

1. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางการเมือง

ก. แนวโน้มในโครงสร้างทางการเมืองของเกาหลีเหนือ

ตราบิตที่หลักไตรลักษณ์* ยังคงเป็นสังคมนิยมที่สถิตยอยู่คู่กับมวลมนุษยโลก คิม อิล ชุง ผู้นำที่อยู่ในอำนาจสูงสุดเพียงผู้เดียวมากกว่า 40 ปี ของเกาหลีเหนือก็คงหนีไม่พ้นกฎเกณฑ์แห่งหลักสังคมนิยมนี้ โดยเฉพาะในวันที่ 15 เมษายน 2535 ประธานาธิบดีแห่งเกาหลีเหนือก็จะมีอายุครบ 80 ปีบริบูรณ์ แม้ว่าผู้นำเกาหลีเหนือจะมีสุขภาพดี และยังคงแข็งแรงดังภาพที่ปรากฏออกมาจากสื่อมวลชน แต่ด้วยวัยขนาดนี้ก็ถือได้ว่าเป็นการก้าวสู่บั้นปลายชีวิตของมนุษย์ปุถุชน และนั่นย่อมหมายความว่า เวลาแห่งการเปลี่ยนผู้นำกำลังใกล้เข้ามาทุกขณะ

อย่างไรก็ตาม ผู้นำเกาหลีเหนือก็ตระหนักถึงความจริงแห่งโลกเป็นอย่างดี เพราะจะเห็นได้ว่า คิม อิล ชุง กำลังดำเนินความพยายามถ่ายโอนอำนาจ และสร้างภาพพจน์ผู้นำแก่รัฐทายาท คิม จอง อิล บุตรชายวัย 50 ปีของเขา ด้วยกุศโลบายต่าง ๆ ดังเช่น ในเดือนกรกฎาคม 2534 สื่อมวลชนเกาหลีเหนือได้ถูกสั่งให้กล่าวถึง คิม จอง อิล ในฐานะ "ผู้นำที่ยิ่งใหญ่" (ซี.เอ็น.เอ็น. 6 กรกฎาคม 2534) และต่อมาในวันที่ 24 ธันวาคม ปีเดียวกัน ประธานาธิบดี คิม อิล ชุง ก็ได้แต่งตั้งบุตรชาย ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดแทนตน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการถ่ายโอนอำนาจทางการเมืองของผู้นำนั่นเอง (ซี.เอ็น.เอ็น. 25 ธันวาคม 2534)

นอกจากปรากฏการณ์สำคัญดังกล่าวแล้ว ตลอดเวลาที่ผ่านมาในระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ของเกาหลีเหนือ คิม อิล ชุง ได้สร้างภาพพจน์ของ "ผู้นำที่รัก" ให้แก่ คิม จอง อิล และสนับสนุนให้มีบทบาทเคียงคู่กับตนตลอดเวลา ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการรณรงค์ทางจิตวิทยาต่าง ๆ เพื่อสร้างภาพพจน์ให้แก่ผู้นำในอนาคต ไม่ว่าจะเป็น การสร้างสัญลักษณ์จากชื่อยอดอก

* หลักความจริง 3 ประการ : อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ไม่ว่า ดอกคิม จอง อิล (ดอกทานตะวัน-ผู้เขียน) การตั้งชื่อยอดเขาของ อิล ส่วนสาธารณะของอิล และสิ่งอื่น ๆ อีกมากมายที่มีชื่อของ คิม จอง อิล เข้าไป แทนที่ เพื่ออบรมกล่อมเกล่าให้ประชาชนจงรักภักดี และเกิดทศนุบูชาผู้ที่จะมาสืบ ทอดอำนาจทางการเมือง

เหตุการณ์ และหลักฐานที่ผู้นำเกาหลีเหนือพยายามปลูกฝังหยั่งรากไว้ใน สังคมของตน แสดงให้เห็นถึงความชาญฉลาด และวิธีการอันเฉียบแหลม ในการ ดำรงไว้ซึ่งโครงสร้างทางการเมืองระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์แบบผู้นำนิยม ให้ สถิตเสถียรสืบไป

อย่างไรก็ดี เมื่อวันแห่งการจากไปของผู้นำที่ยิ่งใหญ่มาถึง ผู้นำใหม่ คิม จอง อิล จะสามารถดำรงความชอบธรรมที่บิดาเพียรพยายามสร้างไว้แก่ตนได้ มากน้อยเพียงใด เพราะเท่าที่ได้ศึกษาจากหลักฐานที่ปรากฏอยู่นั้น บทบาท ของผู้นำที่รักได้ฝังลึกตราตรึงอยู่ในจิตใจของหมู่ประชาชนเท่านั้น แต่สำหรับใน พรรคกรรมกร หรือในคณะกรรมการกลางซึ่งมีผู้อาวุโส ที่ผ่านการต่อสู้มากับประธา- นาธิบดีคิม อิล ชุง อีกจำนวนหนึ่งนั้น ภาพพจน์ของคิม จอง อิล อาจอยู่ในฐานะ ของทายาทบังลังค์รัฐ หรือ เป็นเพียงผู้เยาว์ในอุปถัมภ์คำชูของบิดาผู้ยิ่งใหญ่ที่ได้ขึ้นมา ชำมบ่าชำมไหลผู้นำอาวุโสคนอื่น ๆ เจื่อนไซประการหลังนี้ ย่อมนำไปสู่ความ เสื่อมของลัทธิผู้นำนิยมทั้งในพรรคและในหมู่ประชาชน หลังจากทีคิม อิล ชุง จากไป

ดังนั้น เมื่อวันแห่งความเปลี่ยนแปลงมาถึง เจื่อนไซและแนวโน้มนต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ย่อมจะเป็นตัวกำหนดความเป็นไปและความเปลี่ยนแปลงใน โครงสร้างทางการเมืองทั้งในสภาพของความสงบและสานต่อนโยบายรวมประเทศ แบบเดิม ๆ หรืออาจลงเลยด้วยความสับสนวุ่นวายในลักษณะของการแย่งชิงอำนาจ ในหมู่ผู้นำ จนอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบและโครงสร้างทั้งหมดของเกาหลี เหนือดังที่สมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงวิจารณ์ และตั้งคำถาม เกี่ยวกับแนวโน้มนหลังการจากไปของคิม อิล ชุง ไว้ว่า

... ค่อนข้างขัดแย้งกับบรรยากาศของอุดมการณ์ผู้นำที่แผ่ซ่าน ควบคุมไปทุกหนแห่ง จนอดคิดเล่น ๆ ไม่ได้ว่า ถ้าขาดผู้นำ คนนี้แล้ว บ้านเมืองเขาจะทำอะไรเป็นบ้าง.....

(สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา 2531:167)

ด้วยเหตุนี้ การมีชีวิตอยู่ของประธานาธิบดีคิม อิล ซุง จึงเป็นตัวแปรหลักให้กับแนวโน้มแห่งความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางการเมืองของเกาหลีเหนือ เช่นเดียวกับเป็นหน่วยตัดสินใจหลักให้กับหลักการและนโยบายว่าด้วยการรวมประเทศ ถ้าหากคิม อิล ซุง ยังคงมีชีวิตยืนยาวอยู่ต่อไปอีกนาน ท่ามกลางการลี้ภัยของผู้นำอาวุโสในพรรคคนอื่น ๆ ความชอบธรรมแห่งระบบคอมมิวนิสต์ และการพัฒนาสภาพผู้นำให้แก่คิม จอง อิล ก็คงจะดำเนินและแน่นแฟ้นต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งนั่นก็หมายถึงแนวโน้มในนโยบายรวมประเทศที่สานต่อหลักการเดิม ๆ ซึ่งผลิออกมาตามแนวทางของโครงสร้างทางการเมืองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ที่ผู้นำผูกขาดอำนาจในการตัดสินใจ

แต่ถ้า คิม อิล ซุง จากไปในระยะเวลาที่ผู้นำต่าง ๆ ซึ่งอาจรวมทั้งคิม จอง อิล เห็นถึงความไม่เหมาะสมของโครงสร้างของระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์แล้ว ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะสันติ หรือความวุ่นวาย ก็อาจนำมาสู่ความล่มสลายของระบบการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ของเกาหลีเหนือ และนั่นก็อาจหมายถึง โอกาสแห่งการรวมประเทศที่จะเป็นความจริง หรือไม่ก็เป็นการคงสภาพแบ่งแยกกันต่อไป หากผู้นำใหม่ไม่เห็นความจำเป็นของการรวมชาติ

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางการเมืองของเกาหลีเหนือ จึงขึ้นอยู่กับอายุขัยของตัวผู้นำที่ชื่อว่า คิม อิล ซุง เป็นหลักสำคัญ เพราะตราบืดที่ผู้นำเกาหลีเหนือซึ่งเห็นคุณค่าของระบบคอมมิวนิสต์ยังมีชีวิตอยู่ และเกาหลีใต้ยังไม่กล้าที่จะโอนอ่อนผ่อนตามหลักการรวมประเทศตามแนวทางสามพันธมิตรและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ก็คงจะมีอยู่ต่อไป เพื่อดำรงไว้ซึ่งโครงสร้างทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ ซึ่งผู้นำยังคงคิดว่ามีคุณค่าสำหรับเกาหลีเหนือ

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงในนโยบายว่าด้วยการรวมประเทศจากมุมมองด้านการเมืองเกาหลีเหนือนั้น จึงขึ้นอยู่กับตรงกับสถาบันผู้นำ และมีนัยสำคัญที่สุดอยู่ที่การจากไปของคิม อิล ซุง ผู้นำแห่งชาติหนึ่งเดียวคนนี้

ข. แนวโน้มในโครงสร้างทางการเมืองของเกาหลีใต้

สำหรับเกาหลีใต้ นวัตกรรมทางการเมืองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ๆ ตามครรลองแห่งระบบเสรีนิยม ตลอดจนมีประชาชนาธิบดีโรห์ แต่ วู ที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี 2531 นั้น เกาหลีใต้มีการปรับเปลี่ยนตัวผู้บริหารอยู่บ่อยครั้ง รวมทั้งครั้งล่าสุดก็เพิ่งจะเกิดขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม 2534 เมื่อประธานาธิบดีเกาหลีใต้ได้ประกาศปรับคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง โดยปลดรัฐมนตรีในคณะรัฐบาล 7 คน รวมทั้งรัฐมนตรีกลาโหม ให้พ้นจากตำแหน่ง ในเงื่อนไขของการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ในขณะที่เดียวกัน ประธานรัฐสภา ก็ได้ประกาศลาออกเช่นกัน เพื่อรับผิดชอบที่ไม่สามารถควบคุมการประชุมสภาให้ดำเนินไปอย่างเรียบร้อยได้ (เอ.พี. 20 ธันวาคม 2534)

ความไม่ลงรอยในหมู่ผู้นำเกาหลีใต้ยังคงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ และยังคงเป็นสิ่งที่ทำให้ฝ่ายรัฐบาลเกาหลีใต้ ไม่กล้าดำเนินนโยบายที่นำไปสู่การประชิดกับโครงสร้างทางการเมืองของเกาหลีเหนือ และแนวทางดังกล่าวก็ยังคงเป็นอุปสรรคในการรวมชาติ

อย่างไรก็ดี จุดเปลี่ยนในการเมืองของเกาหลีใต้ก็กำลังเข้ามาเยือนตามวิถีทางแห่งกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เมื่อสาธารณรัฐที่ 6 ของประธานาธิบดีโรห์ แต่ วู จะสิ้นสุดวาระลงในปี 2535

การเลือกตั้งทั่วประเทศครั้งใหม่ที่จะมีขึ้น อาจจะเป็นจุดพลิกผันสำหรับแนวทางและนโยบายเกี่ยวกับการรวมประเทศ ทั้งนี้เพราะกลุ่มบุคคลและพรรคการเมืองที่จะเข้าแข่งขันชิงชัยกันลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี และสมาชิกรัฐสภานั้น ย่อมมีแนวทางในการดำเนินนโยบายที่แตกต่างกัน ซึ่งนั่นย่อมอาจหมายรวมถึงนโยบายรวมประเทศ กล่าวคือ ในสภาพปัจจุบัน การเมืองเกาหลีใต้เป็นเวทีที่แข่งขันทางอำนาจของพรรคการเมืองใหญ่ 2 พรรค คือ พรรคประชาธิปไตยเสรี (Democratic Liberal Party: DLP) ซึ่งเป็นพรรคของรัฐบาลปัจจุบัน และพรรคสันติภาพและประชาธิปไตย (Party for Peace and Democracy: PPD) ของนาย คิม แด จุง ผู้นำฝ่ายค้านคนสำคัญที่พยายามต่อสู้กับรัฐบาลตามแนวทางสันติ โดยเน้นไปยังการต่อต้านการกดขี่สิทธิกรรมกร และการต่อต้าน

การสร้างช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ซึ่งเขาได้กล่าวหาว่าพรรครัฐบาลสมร
 ร่วมคิดกับกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ครอบครองและทำลายธุรกิจขนาดเล็ก รวมทั้งกดขี่
 ประชาชนผู้เสียเปรียบในสังคม ผู้นำพรรคฝ่ายค้านคนนี้มีบทบาทสำคัญมาตั้งแต่สมัย
 ประธานาธิบดี ปาร์ค จุง ฮี และมีแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารประเทศขัด
 แย้งกับฝ่ายรัฐบาลมาโดยตลอด ซึ่งนั่นก็อาจหมายถึงความเปลี่ยนแปลงในแนว
 นโยบาย หลาย ๆ ด้าน ถ้าเขาได้มีโอกาสกุมอำนาจในการบริหารประเทศ

เมื่อวันแห่งการเลือกตั้งมาถึง ผลของการเลือกตั้งจะเป็นตัวกำหนด
 แนวโน้มที่แท้จริงให้เห็นเด่นชัดยิ่งขึ้น เพราะถ้าหากว่า พรรครัฐบาลยังคงได้ครอง
 ตำแหน่งประธานาธิบดี และครองเสียงข้างมากในสภา นโยบายรวมประเทศ
 แบบเดิมก็คงจะได้รับการส่งเสริมต่อไป แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากผู้แทน
 จากพรรคฝ่ายค้านคนใดคนหนึ่งได้รับตำแหน่งดังกล่าว แนวโน้มของนโยบายว่า
 ด้วยการรวมประเทศ ก็อาจเปลี่ยนไปในทางที่อ่อนปรนกับเกาหลีเหนือมากยิ่งขึ้น ซึ่ง
 อาจหมายนำไปสู่การยอมรับหลักการรวมประเทศแบบสามพันธมิตรของเกาหลีเหนือ
 ก่อน แล้วจึงรอให้เกิดการผสมผสานกลมกลืนของโครงสร้างที่หลัง หรือไม่ก็อาจ
 จะออกมาในลักษณะตรงกันข้าม จนก่อให้เกิดความยากลำบากในการรวมประเทศ
 มากยิ่งขึ้นก็เป็นได้ ทั้งนี้ ก็ต้องรอดูความเปลี่ยนแปลงกันต่อไป

ในตอนนั้น แนวโน้มในอนาคตของโครงสร้างทางการเมืองเกาหลีใต้
 จึงเป็นไปในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงตามวาระแห่งกระบวนการทางการเมือง
 แบบประชาธิปไตย ที่ไม่ต้องเสี่ยงต่อการล่มสลายหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างขนาน
 ใหญ่เท่ากับโครงสร้างทางการเมืองของเกาหลีเหนือ แต่กระบวนการทาง
 การเมืองจะเป็นตัวเลือกสรรผู้นำให้มากำหนดนโยบายต่าง ๆ รวมทั้งนโยบาย
 เกี่ยวกับการรวมประเทศ ว่าจะมีแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการของเกาหลีเหนือ
 ที่ตั้งมั่นอยู่ภายใต้การตัดสินใจในของผู้นำสูงสุดได้มากน้อยเพียงไร ยิ่งไปกว่านั้น
 เงื่อนไขเหล่านี้ ก็ยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลของปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย ไม่ว่าจะ
 เป็นเสถียรภาพทางการเมืองหลังการเลือกตั้ง ความสงบเรียบร้อยของสังคม และ
 ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

2. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ในฐานะที่ความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้อยู่ในลักษณะส่วนเติมเต็มให้กันและกัน เมื่อประเทศทั้งสองได้พัฒนาความเป็นมิตรต่อกันแล้ว การดำเนินความร่วมมือทางเศรษฐกิจก็定会ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็คงมีเงื่อนไขและข้อแม้ที่เกิดจากการควบคุมอย่างใกล้ชิดของรัฐบาล อันเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องกันในนโยบายว่าด้วยการรวมประเทศ ตลอดจนนโยบายว่าด้วยการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่สืบเนื่องมาจากความแตกต่างกันในโครงสร้าง ดังนั้น สิ่งที่ต้องรอดูอยู่ต่อไปอีกมุมมองหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ในสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่นี้ ความหวังที่จะให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ จนนำไปสู่ระบบแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ให้ล่มสลายลงจากความอดอยากขัดสน และนำไปสู่การยอมจำนนและรวมตัวกับเกาหลีใต้ ดูเหมือนว่าจะห่างไกลความจริงออกไปแล้ว ทั้งนี้เพราะ แม้ว่าโครงสร้างเศรษฐกิจเกาหลีเหนือจะเคยได้รับแรงสั่นสะเทือนจากการล่มสลายของระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในหมู่มิตรสหายร่วมอุดมการณ์ แต่เกาหลีเหนือก็สามารถพยุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของตน โดยใช้เสถียรภาพทางการเมือง และพยายามหาปัจจัยเสริมทางเศรษฐกิจจากประเทศเสรีนิยมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นยุโรปตะวันตก ญี่ปุ่น กลุ่มอาเซียน และก็รวมทั้งเกาหลีใต้ เพื่อนร่วมชาติที่ต้องการส่วนเติมเต็มทางวัตถุดิบจากเกาหลีเหนือ เช่น เดียวกัน

การตั้งมั่นของโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ของเกาหลีเหนือในปัจจุบันจะยังทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งสองไม่สามารถเข้ากันได้ โดยเฉพาะเมื่อประเทศหนึ่งผูกขาดการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจไว้ในกำมือขององค์กรรัฐ ในขณะที่อีกประเทศหนึ่งให้บริษัทเอกชนดำเนินการในวงจำกัดและภายใต้การควบคุมของรัฐบาล

สภาพการณ์ในปัจจุบันของโครงสร้างเศรษฐกิจเกาหลีเหนือ จึงมีแนวโน้มที่จะออกมาในรูปแบบของการปรับตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป เช่นเดียวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน กล่าวคือ จะมีการปรับเปลี่ยนกรรมสิทธิ์และการจัดสรรทรัพย์สินสู่ประชาชนที่ละเล็กละน้อย และค่อย ๆ ยอมรับการเข้ามาลงทุนของเอกชน จากต่างประเทศอย่างกว้างขวางขึ้น แต่ก็ยังให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลกลาง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งการผูกขาดอำนาจและการปิดกั้นตัวเองทางเศรษฐกิจไว้โดยลำพังนั้น เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมอีกต่อไปแล้ว สำหรับโครงสร้างเศรษฐกิจที่กำลังขัดสน และต้องการความเติบโต แต่ในปัจจุบัน แนวโน้มดังกล่าวก็ยังคงดำเนินไปช้ามาก โดยเฉพาะเมื่อฝ่ายรัฐบาลเกาหลีเหนือหันมาใช้วิธีขายทรัพยากรที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์เลี้ยงระบบเศรษฐกิจ และยังใช้การรณรงค์มวลชนให้ขยันขันแข็งและยึดมั่นในการพึ่งตนเองต่อไป

ทั้งนี้ทั้งนั้น หากวันใดที่เกาหลีเหนือสามารถพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจให้เจริญมั่งคั่งขึ้นมาได้ ตามแนวทางปรับแก้ของลัทธิคอมมิวนิสต์ โอกาสที่เกาหลีเหนือจะยอมรับข้อเสนอเกี่ยวกับการเปิดกว้างในการติดต่อแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ และการดำเนินนโยบายรวมประเทศจากมุมมองทางเศรษฐกิจก็คงจะได้รับการประนีประนอมมากขึ้น และย่อมหมายถึงความเป็นไปได้ในช่องทางแห่งบูรณาการ

อย่างไรก็ดี เมื่อมุมมองในมุมมองกลับมายังเกาหลีใต้ ซึ่งมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งกว่าเกาหลีเหนืออยู่หลายขั้นนั้น เราก็ยังสามารถมองหาแนวโน้มแห่งความเปลี่ยนแปลงก็อาจเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะ เกาหลีใต้เองก็กำลังประสบปัญหาเรื่องการกระจายความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ดังที่ พี โนแลน (P.Nolan) (1990) ได้วิจารณ์ว่า

ระบบเศรษฐกิจของเกาหลีใต้มีลักษณะคล้าย ๆ กับเยอรมัน ตะวันออกมากกว่าเยอรมันตะวันตก..... เกาหลีใต้มีระบบทุนนิยมที่แปลกประหลาดมาก..... กล่าวคือ มากกว่าครึ่งหนึ่งของผลผลิตมวลรวมของประเทศถูกผูกขาดโดยบรรษัทยักษ์ใหญ่ที่มีเพียงประมาณ 15 บรรษัท..... (พิชญ์ สุนทรารักษ์, 2534: 15)

โครงสร้างลักษณะดังกล่าวที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ยังคงเป็นอุปสรรคในแนว
 โนม์แห่งเงื่อนไขการรวมประเทศ เพราะเกาหลีใต้กำลังประสบกับปัญหาความล้าหลัง
 ในการกระจายรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นทุกขณะ จากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเทไปยังกลุ่ม
 ธุรกิจที่ดำเนินการด้านอุตสาหกรรมส่งออก ลักษณะของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
 แบบที่ว่านี้ ทำให้สังคมเกาหลีใต้อาจกลายเป็นสังคมที่มีการต่อสู้ของชนชั้นต่าง ๆ
 มากกว่าสังคมในประเทศทุนนิยมอื่น ๆ นอกจากนั้น ความเจริญทางเศรษฐกิจที่พุ่ง
 ทะยานขึ้นในปัจจุบัน ได้ผลักดันให้ประเทศคู่ค้าสำคัญ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาดำเนิน
 มาตรการกีดกันทางการค้าและบังคับให้เกาหลีใต้นำเข้าผลผลิตจากสหรัฐซึ่งเกาหลี
 ใต้สามารถผลิตได้มากยิ่งขึ้น ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ได้กลับไปกระหน่ำซ้ำ
 เติมความทุกข์ยากของชนชั้นล่างในสังคม และนำไปสู่ความไม่สงบภายในประเทศ
 จากการต่อสู้เรียกร้องผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ จนทำให้รัฐบาลต้องดำเนิน
 นโยบายที่เข้มงวดและระมัดระวัง โดยเฉพาะนโยบายที่ว่าด้วยการรวมประเทศ

ดังนั้น ในวันข้างหน้า รัฐบาลเกาหลีใต้อาจต้องตระหนักถึงปัญหาที่น่าวิตก
 เหล่านี้ และอาจนำไปสู่การปรับเปลี่ยนนโยบายในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ
 จากความเป็นทุนนิยมเต็มขั้น ไปสู่ความเป็นสังคมนิยมในรูปแบบรัฐสวัสดิการมาก
 ขึ้น ดังเช่นที่ประเทศในยุโรป อาทิ สหราชอาณาจักร สวีเดน และอีกหลาย ๆ
 ประเทศกำลังดำเนินอยู่ เพื่อกระจายความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้ทั่วถึงไปในหมู่
 ประชาชนทั้งประเทศ

ถ้าการเปลี่ยนแปลงในแนวทางนี้เกิดขึ้นได้ เกาหลีใต้อาจจะเข้าใจใน
 ระบบและโครงสร้างเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ของเกาหลีเหนือมากขึ้น
 และย่อมมีผลต่อการสร้างความใกล้ชิดในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ซึ่งพอที่จะ
 เป็นปัจจัยนำไปสู่ความเข้าใจกันได้ของนโยบายรวมประเทศที่มาจากประเด็นทาง
 เศรษฐกิจ

วันหนึ่ง ถ้าหากโครงสร้างเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ได้
 เชื่อมโยงสัมพันธ์กันมากขึ้น และทั้งสองฝ่ายก็ตระหนักถึง ความบกพร่องใน
 โครงสร้างของตนเอง โดยการปรับเปลี่ยน และผ่อนปรนการยึดติดกับระบบสุดขั้วลง
 เกาหลีเหนือปรับสู่ทุนนิยมมากขึ้น ในขณะที่เกาหลีใต้ปรับสู่สังคมนิยมสวัสดิการมากขึ้น

วันนั้น โครงสร้างเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศก็อาจจะค่อย ๆ รวมกันได้ด้วย
บูรณาการที่แท้จริง และไม่เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำดังเช่นที่เยอรมนีกำลังประสบอยู่
จากการยอมจำนนที่ปราศจากความเข้ากันได้ โครงสร้างของตัวแสดง

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิเคราะห์ในที่นี้ก็ยังมิอาจเข้าใจลึกซึ้งถึงความ
เชื่อและค่านิยมที่มีอยู่ในส่วนลึกของผู้ตัดสินใจในเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ดังนั้น
ในความเป็นจริง ผู้นำเหล่านี้ก็ยังคงเห็นดีเห็นงามกับระบบที่ตนมีอยู่ ผู้นำ
เกาหลีเหนือก็ยังคงยึดมั่นถือมั่นในระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ของ
ตนที่เน้นการกระจายส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจ และให้อำนาจเด็ดขาดแก่ตนอยู่ต่อไป
ในขณะที่ผู้นำเกาหลีใต้ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากนักธุรกิจ
ในบริษัทยักษ์ใหญ่ก็อาจคงยึดมั่นในแนวทางทุนนิยมอย่างสุดขีด เพราะเป็นแนวทาง
ที่สร้างความมั่งคั่งให้แก่ประเทศชาติและให้แก่ตน

เพราะฉะนั้น ตราบใดที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจยังตั้งมั่นอยู่ในระบบ
ที่ไม่สามารถประนีประนอมเข้าหากันได้ การรวมตัวจากนโยบายที่สืบเนื่องมาจาก
โครงสร้างทางเศรษฐกิจก็คงจะยึดเยื้ออยู่ต่อไป แม้ว่าการแลกเปลี่ยนสัมพันธ์ทาง
เศรษฐกิจในลักษณะของส่วนเติมเต็มในปัจจัยการผลิต และผลิตผลทางเศรษฐกิจ
จะพัฒนาขึ้นและดำเนินไปตามครรลองแห่งการพึ่งพา ดังเช่นแนวโน้มของสภาพ
การณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็ตาม

3. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม

เมื่อมาถึงประเด็นที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมนั้น แนวโน้มแห่งความ
เปลี่ยนแปลงก็ยังคงเป็นเรื่องที่ละเอียดซับซ้อน และลึกซึ้งเกินกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็น
สมาชิกในสังคมเกาหลีจะเข้าใจได้ถ่องแท้ ในที่นี้จึงขอเพียงแสดงความคิดเห็น
บางประการ มากกว่าจะเป็นการพิเคราะห์เจาะลึกลงไป

ในปัจจุบัน ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้
ได้ทำให้ทั้งสองฝ่ายได้เรียนรู้กันมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลเริ่มเปิดให้มีการ
ติดต่อแลกเปลี่ยนกันได้กว้างขวางขึ้น ชาวเกาหลีเหนือก็คงได้เรียนรู้เสรีภาพ

แบบเกาหลีใต้ เช่นเดียวกับที่ชาวเกาหลีใต้จะได้สัมผัสกับเอกภาพที่เกิดจาก
อุดมการณ์จูเซ ที่แผ่ซ่านอยู่ในสังคมเกาหลีเหนือ

ในแง่มุมหนึ่งของการเรียนรู้เหล่านี้ ย่อมจะช่วยให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้าใจ
กันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนความคิดอ่าน และ
ค่านิยม แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง การเรียนรู้ ก็อาจส่งผลสะท้อนกลับมาสู่ความต้องการ
เปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และระบบทั้งหมด เมื่อฝ่าย
ใดฝ่ายหนึ่งเห็นความเหนือกว่าจากการเปรียบเทียบกับอีกฝ่ายหนึ่ง

จากคำกล่าวข้างต้น หากมีการสรุปโดยทันควัน ข้อสรุปนั้นก็คงมุ่งไปยัง
การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทางสังคมของเกาหลีเหนือ ที่ขาดเสรีภาพใน
ความคิด โดยหมายความว่า เมื่อชาวเกาหลีเหนือได้รับรู้ความเจริญรุ่ง
เรืองของเกาหลีใต้ จากการประสบพบเห็นภูมิทัศน์ต่างๆ และวิถีดำเนินชีวิตที่
โอ้อ่าอลังการ ชาวเกาหลีเหนือก็คงจะนำไปเปรียบเทียบกับสภาพความเป็นอยู่
ของตน และทำการต่อต้านระบบคอมมิวนิสต์ จนอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ขนานใหญ่ในโครงสร้างของเกาหลีเหนือที่นำมาไปสู่การยอมรับรวมตัวกับเกาหลี
ใต้อย่างผู้ยอมแพ้

แต่หากพิจารณาสภาพสังคมเกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้ที่เป็นอยู่ใน
ปัจจุบันอย่างละเอียดแล้ว ก็คงพบว่าแนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการ
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนั้นอาจมีโอกาสนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทาง
สังคมที่โยงใยสู่การเมือง และเศรษฐกิจ ของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ไปใน
ลักษณะที่ต่างกัน

จริงอยู่ แม้ว่าชาวเกาหลีเหนือจะได้มีโอกาสเรียนรู้เสรีภาพจากเกาหลี
ใต้จนอาจทำให้เกิดความไม่พอใจในระบบของตน แต่อีกนัยหนึ่ง เอกภาพใน
สังคมเกาหลีเหนือที่เกิดจากความยึดเหนี่ยวในตัวผู้นำ และอุดมการณ์จูเซ อาจจะ
แข็งแกร่งเกินกว่าที่การเรียนรู้เสรีภาพจะเข้าไปทำให้สั่นคลอนได้ ในขณะที่คิม อิล
ซุง ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ยังคงมีชีวิตอยู่

ในทางตรงกันข้าม เอกภาพในสังคมเกาหลีเหนือที่มีอยู่ อาจจะตั้งชนชั้นที่ด้อยโอกาสในสังคมเกาหลีใต้ เข้าไปยึดมั่นกับระบอบและผู้นำของเกาหลีเหนือ ในสถานะที่ชนชั้นเหล่านี้ตกอยู่ในสภาพที่ยากลำบาก เคืองคว้าง และไร้ที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังเช่น การเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามของชาวฮินดูวรรณะล่างในอินเดีย เมื่อครึ่งประวัติศาสตร์

ดังนั้น แม้ว่าการเปิดสังคมเข้าหากันจะก่อให้เกิดแนวโน้มแห่งความเปลี่ยนแปลงในขณะนี้ แต่ก็คงไม่สามารถคาดคะเนให้แน่ชัดลงไปได้ว่า สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นจะออกมาในรูปแบบใด และจะมีผลโยงใยไปสู่นโยบายรวมประเทศในลักษณะใด อย่างไรก็ตาม การเปิดสังคมเข้าหากันก็คงทำให้สองฝ่ายเข้าใจกัน และเข้าใจกันมากขึ้น จนอาจสามารถรวมตัวกันได้ก่อนที่สังคมจะผสมผสานกลมกลืนกัน และแน่นอนที่สุด เกาหลีอาจจะต้องเผชิญกับปัญหาภายในสังคมหลังบูรณาการ ด้วยเหตุนี้ความเข้าใจกันได้ของสังคมจึง เป็นสิ่งที่รัฐบาลของทั้งสองฝ่ายควรจะดำเนินการปรับปรุงให้เต็มที่ เท่าที่จะทำได้ ถ้าผู้นำประเทศยังคงต้องการให้แผ่นดินรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และไม่ต้องการเห็นปัญหาสังคมที่จะเกิดขึ้นหลังบูรณาการ เพราะทฤษฎีบูรณาการได้กล่าวถึงการพัฒนาความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดกันทางความคิด และค่านิยม ตลอดจนลักษณะนิสัย และเจตคติที่พัฒนาขึ้นร่วมกัน จะทำให้บูรณาการเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ว่า แนวโน้มในอนาคตที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างภายในนั้น จะเป็นปัจจัยหลักที่น่าจะนำไปสู่การรวมประเทศ แต่อย่างไรก็ดี ปัจจัยภายนอกซึ่งอยู่นอกเหนือกรอบการวิเคราะห์ในที่นี้ โดยเฉพาะบรรยากาศการเมืองระหว่างประเทศ และท่าทีของประเทศต่าง ๆ ในโลก ไม่ว่าจะเป็น ประเทศมหาอำนาจ และประเทศกำลังพัฒนา ก็มีส่วนพัวพันกับ ปัญหาการรวมเกาหลี อยู่พอสมควร

บรรยากาศสันติภาพในการเมืองระหว่างประเทศ ได้นำมาสู่การเจรจาประนีประนอม ระหว่างเกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้มากขึ้น ประเทศต่าง ๆ ในโลก ที่เคยมีความสัมพันธ์แต่เพียงกับฝ่ายหนึ่ง ก็เปิดความสัมพันธ์กับอีกฝ่ายหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดี ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ ก็ส่งบทบาทต่อปัญหาการรวมเกาหลีออกมาใน

ลักษณะของแง่มุมสองด้าน กล่าวคือ ในด้านหนึ่ง การยอมรับ และการเปิดความสัมพันธ์ที่มีกับเกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้พร้อมกันนั้น จะช่วยส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ลึกอันดีที่โยงใยมาสู่เกาหลีทั้งสองฝ่าย และส่งเสริมการเข้าสู่เวทีการเมืองระหว่างประเทศพร้อมกันโดยสันติ ซึ่งในกรณีนี้ ย่อมมีส่วนเอื้ออำนวยต่อการรวมตัว แต่ในอีกด้านหนึ่ง การเปิดความสัมพันธ์ของประเทศต่าง ๆ กับเกาหลีทั้งสอง ได้นำไปสู่การยอมรับความเป็นรัฐที่ถูกแบ่งแยกว่ามีฐานะต่างรัฐกัน นอกจากนั้นการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ที่ขยายเพิ่มมากขึ้น ยังทำให้โอกาสของความพยายามพึ่งพาทางเศรษฐกิจจะระหว่างกัน ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร และอาจกลายเป็นความเหินห่าง และขาดความถี่ในการปฏิสัมพันธ์ ดังนั้น ในกรณีนี้ จึงมีส่วนทำให้บูรณาการเกิดได้ยากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ดี ปัจจัยแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ก็ยังไม่เป็นแก่นสารหลักที่สำคัญมากเท่ากับลักษณะของโครงสร้างภายใน รัฐเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ ที่เป็นตัวแสดงแท้จริงในบูรณาการของคาบสมุทรเกาหลี แผ่นดินชาติของตนเอง

บทส่งท้าย

การวิจัยเรื่องราวแห่งปัญหาการรวมเกาหลีในที่นี้ เป็นการศึกษาที่ทำขึ้นเพื่อสนองมุมมองหนึ่ง ในระยะเวลาหนึ่ง ที่ปัญหาบนผืนแผ่นดินหนึ่งในโลก กำลังอยู่ในช่วงเวลาแห่งความเปลี่ยนแปลง และในความเป็นจริง การศึกษาปัญหานี้ ก็ยังมีมุมมองอื่น ๆ อีกมากมาย ที่จะสามารถมาอธิบายประเด็นความเป็นไปในลักษณะต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับการหมุนเวียนเปลี่ยนไปของกาลเวลา ที่สร้างนวัตกรรมให้แก่การศึกษาของมนุษย์อยู่เสมอ ๆ ดังนั้น ผลสำเร็จของงานวิจัยเล่มนี้ จึงไม่ได้อยู่ที่ความยืดหยุ่นของปัญหาการรวมเกาหลี หรือการไร้ซึ่งงานวิจัยเล่มอื่นมาเปรียบเทียบ ในทางตรงกันข้าม ความเปลี่ยนแปลงในประเด็นปัญหาที่อาจมีขึ้นไม่ว่าจะออกมาในรูปแบบใด รวมทั้งมุมมองในงานวิจัยฉบับอื่น ๆ จะกลับช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับงานวิจัยเล่มนี้ ในฐานะที่เป็นผลงานอันแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่ผันแปรไปตามกาลเวลาที่ไม่เคยหยุดนิ่ง และการมองต่างมุมที่เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนอันจะทำให้มนุษย์เข้าใจมนุษย์.
